

VOETANGELS EN KLEMMEN

Halmruitertje versus Takjestaailing (*Marasmiellus vaillantii* versus *M. ramealis*)

samenstelling Emma van den Dool

m.m.v. Machiel E. Noordeloos, Solingenstraat 12, 2804 XT Gouda

In deze rubriek worden algemene soorten, welke op excursie nogal eens tot discussie aanleiding geven, nader onder de loupe genomen. Welk kenmerk wordt door de specialisten nu eigenlijk als doorslaggevend beschouwd?

In een vorige aflevering behandelde Maarten van Vuure de voetangels en klemmen van *Russula amoenolens* en verwanten. Dit keer helpt Chiel Noordeloos de lezer met twee tamelijk algemene soorten waarover in Coolia al vaker is bericht, n.l. het Halmruitertje, *Marasmiellus vaillantii*, en de Takjestaailing, *M. ramealis*. Zijn indruk is dat deze soorten vroeger nogal eens verward werden. Te gemakkelijk nam men aan dat ze naar substraat te onderscheiden waren: de Takjestaailing op takjes en schors, het Halmruitertje op grassen en kruiden. Dit is echter nogal onbetrouwbaar.

In Coolia (Noordeloos, 1983) zijn alle soorten van *Marasmiellus* uitvoerig uitgesleuteld en beschreven. Uit de twee verspreidingskaartjes bleek dat de Takjestaailing, op grond van het door Chiel gecontroleerde materiaal, een voorkeur had voor de hogere zandgronden en nauwelijks in de duinstreek voorkwam, waar het Halmruitertje, tamelijk algemeen voorkomt. Saillant is dat een recente uitdraai op basis van het paddestoelenkarteringsproject een verspreidingskaartje oplevert waar voor *M. ramealis* in de hele duinstreek vele stippen te zien zijn. Hoewel een deel van deze opgaven gecontroleerd is, bestaat het vermoeden dat op de streeplijsten soms routinematig *M. ramealis* wordt ingevuld. En dat er niet echt goed naar wordt gekeken, laat staan dat men ze meeneemt om na te determineren.

Een feit is dat in het Rijksherbarium nog steeds vrijwel geen herbariummateriaal als bewijs voor het algemeen voorkomen in de duinen, voorhanden is. Hoewel de soorten microscopisch zonder problemen uit elkaar te houden zijn op de vorm van de cheilocystiden, is het met een beetje ervaring ook goed mogelijk ze in het veld uit elkaar te houden. De cheilocystiden van *Marasmiellus vaillantii* zijn onregelmatig koraalvormig, die van *Marasmiellus ramealis* bolvormig met enkele tot vele vingervormige uitsteeksels. In het begin moet je in twijfelgevallen een en ander met de microscoop checken luidt Chiels advies. Hieronder wordt nader op de veldkenmerken van deze twee soorten ingegaan.

Takjestaailing (*Marasmiellus ramealis*)

Veldkenmerken:

Hoed meestal regelmatig gewelfd, glad en niet gerimpeld, soms onder een loep een beetje viltig, nooit doorschijnend gestreept bij vochtig weer. Lamelrand vrij sterk fijn-

vlokkig of gewimperd (loep!). Steel in verhouding tot de diameter van de hoed vrij kort, vaak ongeveer even lang of iets langer dan de hoeddiameter, matig tot sterk fijn-vlokkig tot zelfs fijnschubbig.

Habitat: meestal op dode takjes, schors e.d. van loof- en naaldbomen en van houtige kruiden. Op de hogere zandgronden o.a. veel voorkomend op Braam, echter ook op grassen en bladeren van loofbomen.

Halmruitertje (*Marasmiellus vaillantii*)

Vroeger ook wel als *M. languidus* opgegeven.

Veldkenmerken:

Hoed meestal niet zo regelmatig, maar met een kleine papil, of juist iets in het centrum ingedrukt. Hoedrand vaak iets golvend, glad, bij vocht vaak doorschijnend gestreept aan de rand, vaak een beetje tot vrij duidelijk gerimpeld. Lamelrand tamelijk gaaf, nooit sterk gewimperd. Steel relatief lang: meestal twee tot meermalen zo lang als de doorsnede van de hoed, in het bovenste deel glad tot iets bepoederd, naar de basis toe duidelijk poederig tot fijnvlokkig.

Habitat: meestal op grassen en grasachtigen, zowel op dode als ook op levende planten, vaak ook op blad, kruiden, en minder vaak op takjes en schors.

Goed beschreven, ook naar microscopische kenmerken:

Antonin, V. & M.E. Noordeloos, 1993. A Monograph of *Marasmius*, *Collybia* and related genera in Europe. Libri botanici 8.

Noordeloos, M.E., 1983. Systematiek en verspreiding van *Marasmiellus* in Nederland. Coolia 26: 33-46.

Coolia 38: 42 - 43. 1995

BIJZONDERE WAARNEMINGEN EN VONDSTEN

De Veelkleurige Bundelduinbos"Weidekring"zwam

Terwijl ik mij in de herfst van 1994, lopend van mijn ene werkplek naar een andere op het terrein van het psychiatrisch centrum Bloemendaal in Den Haag verplaatste, viel mijn oog op een drietal bundeltjes van veelkleurige, op het eerste gezicht pronkridderachtig zwammetjes, die in de berm van een wandelpad door een parkachtig binnenduinbos diepwortelend in de humusarme, zanderige grond onder een oude eik groeiden.

De hoedjes van zo'n 1 tot 2 centimeter in doorsnee hadden een warm steenrood tot roodbruin centrum met een brede umbo en een wat lichter roodbruine rand. De lamellen stonden dicht opeen, ze waren terugwijkend vrij van de steel en crèmegeel van kleur. De stelen waren tot 3 centimeter lang en 3 tot 5 millimeter breed, crème- tot bleekgeel en in de lengte gegroefd. Ze kwamen in compacte bundeltjes van 5 tot 8 exemplaren samen in een centrale steel, die tot tweederde ondergronds bleef. Macroscopisch leken ze op *Calocybe persicolor* of *Collybia dryophila* var. *funicularis* (*luteifolia*). Probleem bleef, dat de macroscopische kenmerken en de standplaats niet in overeenstemming waren te brengen met de